

Murat Orkun Selçuk¹*Politik Risk Çalışmaları Merkezi Direktörü***Hatice Varol Dağdelen²***Araştırmacı***Seifeldin Sherif Abbas***Stajyer*

DEĞERLENDİRME NOTU

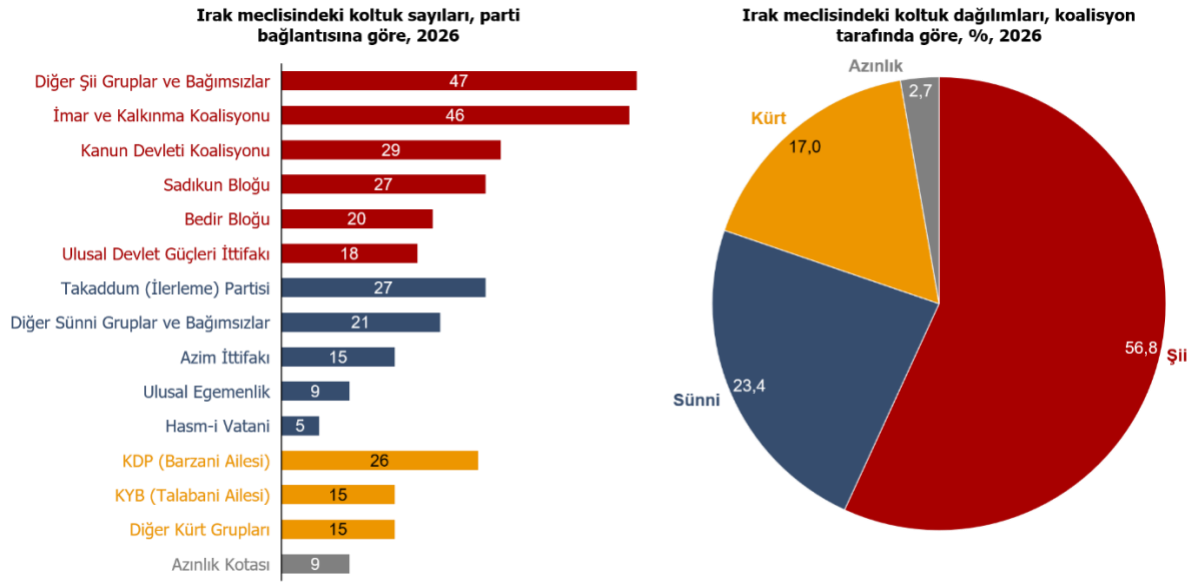
IRAK'TA HAŞDİ ŞABİ'YE KARŞI FİNANSAL KUŞATMA**GİRİŞ**

Saddam Hüseyin'in devrildiği 2003 yılından bu yana son derece karmaşık bir seyir izleyen Irak iç politikası, bu yapısını Kasım 2025 seçimlerinde de sürdürmüştür. Nitekim meclisteki 329 sandalye için 38 parti, 31 koalisyon ve 75 bağımsız listenin yarışması bu çok parçalı yapının somut bir göstergesidir.

Siyasi aktörlerin çokluğu, değişken ittifaklar ve bağımsız adayların ağırlığı nedeniyle Irak'taki siyasi tablo fazlasıyla dinamik ve parçalı bir seyir izlemiştir. Bu durum, seçimlerin ardından meclis aritmetiğini netleştirmeyi zorlaştırsa da parlamento dağılımı temel olarak üç ana blok etrafında şekillenmiştir. Muhammed Şiya es-Sudani'nin koalisyonunun katılımıyla çoğunluğu sağlayan Şii çatı yapısı Koordinasyon Çerçevesi 187 sandalyeye ulaşırken Takaddum ve Azim gibi partileri bir araya getiren Sünni Ulusal Siyasi Konsey 77 sandalye, ortak bir çatı oluşturmayan Kürt aktörler (KDP, KYB ve diğer gruplar) ise toplam 56 sandalye elde etmişlerdir. Kalan 9 sandalye ise anayasal kota kapsamında azınlıklara ayrılmıştır. Ortaya çıkan bu tablo, hükümet kurma sürecinde sandık başarısının değil, Şii içi konsensüs ile Sünni ve Kürt bloklar arasındaki müzakerelerin belirleyici olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir. Nitekim söz konusu çok boyutlu denge arayışları, Ali Falih el-Zeydi'nin Mayıs 2026'da başbakanlık görevini devralmasıyla sonuçlanan süreci doğrudan şekillendirmiştir. (Şekil 1)

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1504>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1526>

Şekil 1. Seçim sonrası Irak meclisindeki koltuk sayıları ve dağılımları, 2026

Kaynak: Irak Seçim Komisyonu, TEPAV hesaplamaları

Parlamentodaki bu kırılğan tablo, hükümetin kurulması sürecinde Şii içi konsensüs arayışlarını yalnızca yerel aktörlerin çekişmesiyle sınırlı bırakmamış, sürece uluslararası güçlerin müdahil olmasıyla çok boyutlu bir krize dönüştürmüştür. Nitekim Şii Koordinasyon Çerçevesi'nin, sandıktan en yüksek oyu alarak çıkan mevcut Başbakan Sudani yerine eski başbakanlardan Nuri el-Maliki'yi yeniden göreve getirme eğilimi göstermiştir. Bunun üzerine ABD Başkanı Donald Trump devreye girmiş ve Maliki'nin başbakanlığı durumunda Irak'a sağlanan tüm desteğin kesileceği uyarısında bulunmuştur. Bu kriz ortamında Maliki ve Sudani taraftarları arasındaki siyasi kilitlenme, Washington'ın Maliki karşıtı tavizsiz tutumu ve Tahran'ın Ali Faliş el-Zeydi'yi müzakere edilebilir bir figür olarak görmesi mevcut süreci şekillendirmiştir. Buna ek olarak el-Zeydi'nin mezhepçi bir söylem geçmişinin bulunmaması, Sünni ve Kürt blokların desteğini arkasına alması ve geçmişteki yıpratıcı siyasi çatışmalarda yer almamış genç bir profili temsil etmesi, kendisinin başbakanlık makamına gelmesinde belirleyici olmuştur.

Bu çalışma, söz konusu siyasi arka plan ışığında Başbakan el-Zeydi'nin Haşdi Şabi sorununu geleneksel ve askeri yöntemler yerine bürokratik ve finansal mekanizmalarla dönüştürme stratejisine odaklanmaktadır. Çalışmada öncelikle el-Zeydi'nin yönetim modeli, Petrol Bakanlığı eksenli kurumsal tasfiyelerin dinamikleri ve devlet kaynaklarından mahrum bırakılan milis yapıların alternatif rant ağlarına yönelme kapasitesi incelenecektir. Son bölümde ise iç politikada yürütülen bu idari tasfiye ve altyapı hamlelerinin; paramiliter unsurlara yönelik olası ABD-Suudi ortak hava operasyonları gibi ani dış şoklara karşı ne ölçüde dayanıklı olduğu tartışılacaktır.

EL ZEYDİ'NİN YAKLAŞIMI

Irak siyasetinde uzun yıllardır devam eden geleneksel liderlik kalıpları ve kriz dinamikleri, 2026 yılındaki hükümet kurma sürecinde yerini yeni nesil bir aktöre bırakmıştır. Irak Cumhurbaşkanı Nizar Amedi tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilen Ali Faliş Kazım ez-Zeydi, iş

NOT: Görsellerin hazırlanmasında Yusuf Tuna Alemdar'a teşekkür ederiz.

dünyasından başbakanlığa uzanan kariyeri, teknokrat nitelikleri ve genç yaşıyla 2003 sonrası Irak siyasetinin en dikkat çekici figürlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

1986 yılında Irak'ın güneyindeki Zi Kar (Dikar) vilayetinden gelen köklü ve varlıklı bir Şii ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Zeydi, 40'lı yaşlarının başında başbakanlık koltuğuna oturarak 2004 yılından bu yana ülkenin en genç başbakanı olma ünvanını elde etmiştir. Zeydi'nin akademik geçmişinde ise hukuk ve finansı birleştirdiği görülmektedir. Geleneksel siyaset sınıfından farklı olarak gücünü, inşa ettiği şirketler topluluğu, finansal ağlar ve medya yatırımlarından alan Zeydi, Irak Borsası'nda işlem gören Güney İslami Bankası'nın (Al-Janub Islamic Bank) kurucusu ve yönetim kurulu başkanı olmasıyla bilinmektedir. İnşaat, petrol ve enerji, tarım ve hayvancılık, gıda sanayisi ve güvenlik gibi 15 farklı alanda faaliyet yürüten Al-Owais Grubu ve Ulusal Holding bünyesindeki liderliğiyle ülkenin en zengin iş insanları arasına girmiştir. Bu kurumsal gücü sayesinde Irak Savunma Bakanlığı bünyesindeki yüz binlerce askerin gıda tedarikini ve Ticaret Bakanlığı üzerinden milyonlarca vatandaşa ulaştırılan stratejik "gıda sepeti" dağıtım projelerini yürütmüştür. Ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra Bağdat merkezli El-Şaab (Halk) Üniversitesi ve İştâr Tıp Enstitüsü gibi yükseköğrenim kurumlarını hayata geçirmiş, Karbuli ailesinden devraldığı Dicle (Dijlah) TV ile medya alanında da etkili bir güç merkezi oluşturmuştur.³

Irak'ın yerleşik siyasi elit profilinde istisnai bir figür olarak öne çıkan el-Zeydi, bir din adamı veya eski bir milis generali olmaktan ziyade, pragmatik ve reformist kimliğiyle tanınan bir iş insanıdır. Hiçbir dış aktörün mutlak favorisi olmamakla birlikte, hiçbir gücün de doğrudan veto etmediği 'asgari müşterek' bir aday olarak sivrilmiştir.⁴ Bu konumu el-Zeydi'ye stratejik bir bürokratik özerklik alanı kazandırmış; Haşdi Şabi başta olmak üzere çeşitli grupların ekonomideki hâkimiyetini, konvansiyonel bir askerî tehditten ziyade doğrudan müdahale edilmesi gereken yapısal bir finansal kriz olarak tanımlamasının önünü açmıştır.

Bu yaklaşım, Irak'ın devlet dışı silahlı aktörlerle mücadele tarzında değişime yol açmıştır. Zira Irak siyasetinde Mustafa el-Kazımi ve Muhammed Şiya es-Sudani gibi önceki başbakanlar, Haşdi Şabi'nin devlet mekanizması içindeki mali ve bürokratik nüfuzunu kırma girişimlerinde ya doğrudan çatışma yolunu seçmiş ya da bütçe müzakerelerinde uzlaşmacı tavizler vermek zorunda kalarak hedeflerine ulaşamamışlardır. Kazımi dönemindeki sert cepheleşmeler ile Sudani'nin milislerin ekonomik alanlarını koruyan idari tutumu, sorunun kökenine inmeyi engellemiştir.⁵ Buna karşılık el-Zeydi'yi seleflerinden ayıran temel dinamik; Haşdi Şabi'nin ekonomik ve siyasi gücünü salt bir güvenlik tehdidi olarak okumak yerine, devletin gelir kaynaklarını hortumlayan yapısal bir rant mekanizması şeklinde tanımlamasıdır. Nitekim Başbakan'ın göreve başlar başlamaz mayıs ayında kurdurduğu Yüksek Egemenlik Konseyi'nin ilk hedef olarak Petrol Bakanlığı'nı seçmesi tesadüf değildir.⁶ Rafineri İşlerinden Sorumlu Bakan Yardımcısı Adnan el-Cumeyli ve hemen ardından Dağıtım İşlerinden Sorumlu Bakan

³ Ali, Murad. "Irak'ta yeni nesil siyasetçi: Ali Zeydi." *Independent Türkçe*, 1 Ağustos 2026.

<https://www.indyturk.com/node/780637/t%C3%BCrk%C3%BCrki%CC%87yeden-sesler/irakta-yeni-nesil-siyaset%C3%A7i-ali-zeydi>.

⁴ Al Jazeera. 2026. "Who is Ali al-Zaidi, the businessman named as Iraq's PM-designate?" Erişim tarihi Nisan 28, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/4/28/who-is-ali-al-zaidi-the-businessman-named-as-iraqs-pm-designate>

⁵ Amwaj Media. 2026. "Is Iraq's Zaidi an accidental strongman or acting on borrowed power?" Erişim tarihi Temmuz 2026. <https://amwaj.media/en/article/is-iraqs-zaidi-an-accidental-strongman-or-acting-on-borrowed-power>

⁶ Iraqi News. 2026. "Iraqi PM Ali Al Zaidi establishes supreme sovereign council for integrity." Erişim tarihi Mayıs 30, 2026. <https://www.iraqinews.com/iraq/iraq-establishes-supreme-sovereign-council-integrity-asset-recovery-2026/>

Yardımcısı Ali Maarij'in tutuklanması⁷, bu stratejinin somut adımlarıdır. Sıradan bir adli yolsuzluk soruşturmasının ötesine geçen bu sistematik hamleler, devlet rafinerilerinden ve dağıtım ağlarından paramiliter yapılara aktarılan devasa fonların önünü kesmeyi hedeflemektedir. Bu operasyonlar bütünüyle, milisleri sahada askeri yöntemlerle mağlup etmeye çalışmak yerine, devlet aygıtı içerisindeki finansal damarlarını kesme stratejisinin ilk ve en kritik aşamasını oluşturmaktadır.

HAŞDİ ŞABİ'NİN FİNANSAL ANATOMİSİ VE KURUMSAL TASFİYE

Haşdi Şabi'nin devlet mekanizması içerisindeki gücü, yalnızca sahadaki askeri kapasitesinden değil; başta enerji sektörü olmak üzere kamu kaynaklarını doğrudan kontrol etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda Başbakan el-Zeydi'nin örgütün bürokratik ve mali nüfuzunu kırmaya yönelik stratejisi, illegal rant ve finansman ağlarının tasfiye edilmesi üzerine kurulmuştur.

a. Mali Durum

Irak'ın kamu maliyesi, Şubat 2026'da başlayan ABD/İsrail-İran savaşının Hürmüz Boğazı'ndaki petrol sevkiyatlarını aksatmasıyla ciddi bir sıkışma dönemine girmiştir. Devlet gelirlerinin büyük bölümü ham petrol satışına dayandığından, bu kesinti yalnızca geçici bir gelir kaybı olarak kalmamış, Irak kamu maliyesinin ne kadar kırılgan olduğunu da göstermiştir. Bütçenin petrole aşırı bağımlılığı, maaş ve sosyal yardım ağırlıklı harcamaların kısa vadede kısılamaması ve devletin kriz döneminde başvurabileceği kurumsal araçların sınırlı kalması gibi nedenler bu kırılgan yapının en bariz örnekleridir. Irak Merkez Bankası verileri, Mart 2026 itibarıyla aylık petrol gelirinin, normal aylık kamu harcamasının ancak dörtte birini karşılayabildiğini göstermiştir. Ayrıca yatırım harcamalarının da yapıldığı aylarda bu açığın Merkez Bankası rezervlerinden trilyonlarca dinar çekilerek kapatılmak zorunda kalındığı ortaya çıkmıştır. Hükümet mali krizi resmen kabul etmiş ve kamu maaşlarının gecikebileceğini açıklamıştır. Bu durum ilaç tedarikinden emekli ödemelerine kadar geniş bir yelpazede etkisini göstermiştir. Devlet ciddi bir nakit akışı sıkıntısı yaşarken yolsuzluk soruşturmaları kapsamında bazı isimlerin evlerinde 1 milyar doları aşan para, 375 kilogram altın ve gizli yeraltı kasalarının ortaya çıkması kamuoyunda büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Tüm bu hususlar, Zeydi hükümetinin yolsuzlukla mücadele söylemine güçlü bir meşruiyet zemini sağlamıştır.

b. Operasyonlar ve Gözaltına Alınan Önemli Figürler

Başbakan el-Zeydi'nin kurduğu Yüksek Egemenlik Konseyi'nin ilk hamlesini Petrol Bakanlığı'na yöneltmesi, izlenen genel stratejinin en kritik adımıdır. Irak ekonomisinin omurgasını oluşturan petrol sektörü, uzun yıllardır silahlı devlet dışı aktörlerin en büyük kayıt dışı finansman kaynağı olarak işlev görmüştür. Bu doğrultuda Rafineri İşlerinden Sorumlu Bakan Yardımcısı Adnan el-Cumeyli ve hemen ardından Dağıtım İşlerinden Sorumlu Bakan Yardımcısı Ali Maarij'in tutuklanması, salt yolsuzluk operasyonundan ibaret değildir. Söz konusu tasfiyeler, milislerin devlet rafinerilerinden sistematik olarak petrol sızdırdığı, dağıtım ağlarını kullanarak gelir sağladığı ve bu kaynaklarla kendi silahlı unsurlarını finanse ettiği mekanizmayı hedef almaktadır. Operasyonlar zamanla Petrol Bakanlığı ile sınırlı kalmamış, ağustos ortası itibarıyla 210'dan fazla kişinin gözaltına alınmasıyla elektrik, savunma, gümrük ve belediyeler gibi diğer kritik alanlara da genişlemiştir.

⁷ Al Jazeera. 2026. "Iraqi security forces arrest 47 officials in anticorruption crackdown." Erişim tarihi Haziran 28, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/6/28/iraq-security-forces-arrest-several-officials-in-anticorruption-crackdown>

Petrol Bakanlığı eski Müsteşarı Adnan el-Cumeyli'nin, kamu kaynaklarının usulsüz kullanımı ve kara para aklama iddialarıyla 2 Haziran 2026'da görevden alınmasının ardından verdiği ifadeler, soruşturmanın parlamentoya kadar uzanmasına neden olmuştur. Haziran ayı sonunda Bağdat, Erbil, Babil, Selahaddin, Enbar, Ninova, Divaniye, Necef ve Nasiriye gibi çok sayıda vilayette eş zamanlı düzenlenen operasyonlarda, aralarında 12 görevdeki milletvekilinin, bir eski valinin, eski başbakanın kıdemli danışmanının ve çok sayıda Petrol Bakanlığı yetkilisinin bulunduğu toplam 47 kişi gözaltına alınmıştır. Milletvekili Şerwan Duberdani'nin açıklamalarına göre, Cumeyli'nin ifadeleri doğrultusunda hazırlanan listede 120'den fazla siyasi isim, milletvekili ve üst düzey bürokrat yer almaktadır. Bazı isimler hakkında yakalama kararı çıkarılmış, ancak bu kişiler yurt dışına kaçmıştır. Gözaltına alınanlar arasında Azm Koalisyonu'na bağlı birkaç milletvekili, eski Başbakan Sudani'nin eski danışmanı İbrahim Sumeydei, Sudani'nin kardeşi Abbas Sudani ve Petrol Bakan Yardımcısı Ali Mearic gibi isimler öne çıkmaktadır.

Meclis Dürüstlük Komisyonu üyesi Şakir Mahmud Temimi operasyonu "devlet kurumlarını temizleme yönünde doğru bir adım" olarak nitelendirirken Cumhurbaşkanı Nizar Amedi ve eski Başbakan Nuri el-Maliki de soruşturmaya destek veren açıklamalar yapmıştır. Başbakan Ali ez-Zeydi ise İçişleri Bakanlığı'nda düzenlediği toplantıda, yolsuzluk dosyalarında adı geçen hiç kimseye aidiyetine bakılmaksızın müsamaha gösterilmeyeceğini vurgulamıştır.

Petrol Bakanlığı merkezli tasfiyeler yalnızca idari bir reform girişimi değil, Haşdi Şabi unsurlarının uzun süredir kontrol altında tuttuğu gayriresmî finansman ağlarını hedef alan doğrudan bir müdahale niteliğindedir. Nitekim milis yapıları, bakanlık bürokrasisindeki nüfuzlarını kullanarak ham petrol kaçakçılığı, yerel rafinerilerin gayriresmî işletilmesi, akaryakıt dağıtım kotalarının manipülasyonu ve boru hattı güvenliği kisvesi altında toplanan haraç mekanizmaları üzerinden devasa bir rant ekosistemi inşa etmişlerdir. Dolayısıyla hükümetin rafineri ve dağıtım hatlarını doğrudan devlet denetimine alan operasyonları, bu aktörlerin kurumsal bütçe dışındaki en kritik nakit akışını keserek milislerin sahadaki askerî ve lojistik hareket kabiliyetini sınırlandırmaktadır.

c. Alternatif Rant Arayışları ve Çin Bağlantısı

Petrol Bakanlığı'na yönelik operasyonlar neticesinde yasa dışı fon akışından büyük ölçüde mahrum kalan Haşdi Şabi unsurları açısından bu durum, önemli bir finansman krizini beraberinde getirmiştir. Ne var ki sahada uzun yıllara dayanan kurumsal ve operasyonel varlığa sahip bu tür ağlar, gelir kaynakları sınırlandırıldığında tasfiye olmak yerine hayatta kalma refleksiyle hızla alternatif rant alanlarına yönelme eğilimi sergilemektedirler. Bu doğrultuda milis yapıları, devlet bütçesinden sızdıramadıkları kaynakları ikame edebilmek adına kayıt dışı ekonomideki nüfuzlarını daha agresif biçimde kullanmaya başlamıştır. Sınır kapılarındaki gümrük gelirlerine el koyma ve yerel ticaret hatlarını illegal biçimde vergilendirme gibi konvansiyonel yöntemlerin yanı sıra özellikle enerji ve ulaştırma altyapı projelerine dönük gayriresmî "güvenlik ve koruma" sözleşmeleri, örgütün yeni finansman arayışının merkezine yerleşmiştir.

Tam da bu noktada Çin'in Irak'ta genişleyen enerji ve altyapı yatırımları, paramiliter aktörler için elverişli bir alternatif finansman kanalı haline gelmektedir.⁸ Çinli şirketlerin sahadaki güvenlik risklerini asgariye indirmek için yerel milis gruplarıyla fiilî güvenlik ortaklıkları kurması ve bu yapılara koruma bedeli ödemesi, Haşdi Şabi'nin Petrol Bakanlığı bünyesinde kaybettiği

⁸ The Epoch Times. 2026. "Iraq's Anti-Corruption Purge and Iran-Backed Militias Reshape US-China Competition for Oil." Erişim tarihi 2026. <https://www.theepochtimes.com/opinion/iraqs-anti-corruption-purge-and-iran-backed-militias-reshape-us-china-competition-for-oil-6056827>

mali zemini yabancı sermaye yatırımları örtüsü altında yeniden tesis etmesine zemin hazırlamaktadır. Bu tablo, Petrol Bakanlığı odaklı tasfiyelerin Haşdi Şabi'yi kamu bütçesinden kopardığını ancak örgütün finansal kapasitesini bütünüyle ortadan kaldıramadığını ortaya koymaktadır. Zira milis ağları ekonomik kayıplarını yabancı yatırımlar üzerinden telafi ettiği müddetçe; el-Zeydi'nin stratejisi yapının gücünü kırmaktan ziyade, yalnızca fonlama kaynaklarının el değiştirmesiyle sınırlı kalacaktır.

d. Sahadaki Güç Haritası: Haşdi Şabi Bileşenlerinin Fraksiyonel Tipolojisi ve Tasfiyeye Karşı Tutumları

El-Zeydi'nin bürokratik tasfiye ve silahları devlet tekeline alma girişimi, Haşdi Şabi çatısı altındaki homojen olmayan yapıların ya da diğer Şii örgütlerin farklı tepkiler vermesine yol açmıştır. Irak güvenlik mimarisinde yer alan milis fraksiyonların operasyonel kapasiteleri, ideolojik yönelimleri, siyasi angajmanları ve benimsedikleri hayatta kalma stratejileri arasında belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir. Tablo 1'de bu çok parçalı yapı dört ana kategori çerçevesinde sistematize edilmektedir.

Tablo 1. Irak'taki Milis Grupların Operasyonel ve Stratejik Konumlanış Tipolojisi, 2026

Kademe / Kategori	Örgüt Adı	Merkez
Çekirdek Gruplar	Bedir Örgütü	Bağdat
	Ketaib Hizbullah (KH)	Bağdat
	Asaib Ehl el-Hak (AAH)	Bağdat / Necef
	Harakat Hizbullah el-Nüceba	Bağdat
	Ketaib Seyyid el-Şüheda	Bağdat
	Ketaib el-İmam Ali	Bağdat
	Saraya el-Horasani (18. Tugay)	Bağdat
	Ketaib Cünd el-İmam	Bağdat
	Harakat Ensarullah el-Evfiya	Anbar
	Saraya Aşura	Bağdat
	Liva et-Tafuf (13. Tugay)	Bağdat
İkinci Kademe Gruplar	Ketaib Ensar el-Hücce (29. Tugay)	Bağdat
	Sarayâ Ensâr el-Akîde (28. Tugay)	Bağdat
	Haşdi Şebek (30. Tugay)	Musul / Ninova
	Ketaib et-Tayyar er-Risali (31. Tugay)	Bağdat
	Liva el-Müntazar	Anbar
	Faylaq el-Va'd es-Sadık	Bağdat
	Ketaib Sar Allah (Tha'ir Allah)	Bağdat
Taktik ve Asimetrik Hücreler	İslami Direniş Çatısı	Değişken
	Kabdetu'l-Huda	Değişken
Sınır Ötesi Hibrit Hatlar	Liwa Fatimiyyun	Irak Sınır Hattı
	Liwa Zeynebiyyun	Irak Sınır Hattı

Kaynak: Habertürk (Ağustos 2026), Counter Extremism Project (CEP, 2026), Euronews Arabic (Haziran 2026), Kurdistan24 (2026), el-Arabi el-Cedid (Haziran 2026), İrem News (Nisan 2026), el-Mecelle (Ağustos 2026), The Washington Institute (2026) ve ORSAM (2026) verilerinden yararlanılarak oluşturulan veriler, TEPAV görselleştirmeleri

Not: Tabloda yer alan aktörlerin kurumsal yapıları, ittifak ilişkileri ve sahadaki konuşlanma durumları; Irak ve bölge genelinde devam eden siyasi kırılmalıklar, güvenlik dinamiklerindeki hızlı dönüşümler ve devlet dışı silahlı gruplar arasındaki asimetrik güç mücadeleleri nedeniyle sürekli bir değişkenlik arz etmektedir. Bu doğrultuda sunulan veriler, belirtilen kaynakların yayımlandığı tarih itibarıyla mevcut durumu yansıtmakta olup sahadaki konjonktürel gelişmelere bağlı olarak operasyonel ve hiyerarşik düzeyde değişime açıktır.

Tablodaki veriler, Başbakan el-Zeydi'nin yürüttüğü kurumsal tasfiye ve entegrasyon sürecinin yeknesak bir bloktan ziyade, farklı stratejik motivasyonlarla hareket eden parçalı bir yapıyla

karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda milis yapılarının benimsediği tutum ve konumlanışlar dört ana eksenle özetlenebilir.

İlk eksen, artan kurumsal baskı karşısında siyasi meşruiyet arayışıyla silahlı kanatlarını devlete entegre etme veya karar mekanizmalarındaki hibrit ağırlıklarını koruma yolunu seçen aktörler oluşturmaktadır. Meclisteki güçlü temsili üzerinden silah bırakma taahhüdü veren Asaib Ehl el-Hak, Haziran 2026 itibarıyla entegrasyon adımı atan Ketaib el-İmam Ali ve askeri yıpranmaya rağmen bürokratik nüfuzunu koruyan Bedir Örgütü bu grupta yer almaktadır.

İkinci eksen, siyasi uzlaşma yollarını bütünüyle reddederek varlıklarını İHA, roket sistemleri ve sınır hatlarındaki tahkimat üzerinden asimetrik caydırıcılıkla sürdüren sertlik yanlısı çekirdek fraksiyonlar vardır. Ketaib Hizbullah, Harakat Hizbullah el-Nüceba, Ketaib Seyyid el-Şüheda ve Liva et-Tafuf (13. Tugay) tavizsiz bir askeri direniş çizgisi izleyerek tasfiye baskılarına doğrudan karşı koymaktadır.

Üçüncü eksen hükümetin reform takvimi karşısında açık bir çatışma veya tam teslimiyet yerine dengelerin netleşmesini bekleyen pragmatik orta ölçekli tugaylardan meydana gelmektedir. Burada yer alan Saraya el-Horasani, Ketaib Cünd el-İmam, Saraya Aşura, Ketaib Ensar el-Hüce, Sarayâ Ensâr el-Akîde, Ketaib et-Tayyar er-Risali ve Ketaib Sar Allah gibi yapılar, riskleri minimize etmek adına sürecin hızına göre şekillenecek esnek bir bekle-gör stratejisi benimsemektedir.

Dördüncü eksen oluşturan aktörler ise meşruiyetlerini yerel, etnik ve dinî referanslar üzerinden inşa ederek kurumsal baskılara karşı hibrit bir koruma kalkını geliştiren unsurlardır. Ninova bölgesinde etnik-yerel nüfuz alanı kuran Haşdi Şebek (30. Tugay) ile kutsal türbelerin güvenliğini parlamento temsiliyle birleştiren Samarra merkezli Faylaq el-Va'd es-Sadık gibi yapılar, yerel aidiyet ve dinî sembolleri tasfiyeyi güçleştiren stratejik bir zırh olarak kullanmaktadır.

DIŞ BASKILARIN EL-ZEYDİ'NİN STRATEJİSİNE ETKİSİ

Başbakan el-Zeydi'nin hayata geçirdiği bürokratik ve finansal tasfiye adımları, sadece bir iç politika hamlesi olarak değerlendirilmemelidir. Bu silahsızlandırma stratejisi, bölgesel ve küresel jeopolitik dinamiklerle desteklendiği ölçüde kalıcı bir başarı vadetse de sahadan gelebilecek ani şoklara karşı oldukça kırılgan bir yapı sergilemektedir.

a. Jeopolitik Boru Hattı Hamleleri

Petrol Bakanlığı bünyesindeki tasfiyelerin Haşdi Şabi'yi kalıcı olarak saf dışı bırakabilmesi için yürütülen finansal operasyonların, kurumların sınırlarının ötesine taşınarak ihraç güzergâhlarının fiziksel kontrolünü de kapsamı gerekmektedir. Bu bağlamda el-Zeydi'nin Temmuz 2026'daki Washington ziyareti sırasında imzaladığı 60 milyar dolarlık altyapı anlaşmaları⁹ ile Türkiye ve Suriye üzerinden planlanan Kerkük-Banyas¹⁰ ve Kerkük-Ceyhan¹¹ petrol boru hatlarına yönelik diplomatik girişimleri stratejik önem taşımaktadır. Söz konusu projeler, salt bir dış sermaye temini veya pazar çeşitlendirme hamlesi olmaktan öte Haşdi

⁹ Al Jazeera. 2026. "Iraq signs 48 deals with US companies during PM's visit to Washington." Erişim tarihi Temmuz 18, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/7/18/iraq-signs-48-deals-with-us-companies-during-pms-visit-to-washington>

¹⁰ The National. 2026. "Iraq and Syria revive oil pipeline plan via Mediterranean in export push." Erişim tarihi Temmuz 26, 2026. <https://www.thenationalnews.com/business/energy/2026/07/26/iraq-and-syria-revive-oil-pipeline-plan-via-mediterranean-in-export-push/>

¹¹ Daily Sabah. 2026. "Iraq seeks 4-fold increase in Kirkuk-Ceyhan pipeline capacity: Türkiye." Erişim tarihi Temmuz 2026. <https://www.dailysabah.com/business/economy/iraq-seeks-4-fold-increase-in-kirkuk-ceyhan-pipeline-capacity-turkiye>

Şabi'nin doğrudan nüfuz alanında kalan güney koridorunu kademeli biçimde bypass etme girişimidir. Bu hamleler, Irak petrolünün akışını deniz güvenliğinin tehdit altında olduğu ve yoğun kaçakçılık faaliyetlerinin yaşandığı güneydeki Basra Körfezi hattından fiilen kuzeye kaydırma stratejisinin bir parçasıdır. Başbakan el-Zeydi, Petrol Bakanlığı'ndaki iç tasfiyeleri uluslararası alternatif boru hattı projeleriyle entegre ederek Haşdi Şabi üzerindeki ekonomik baskıyı kurumsal, coğrafi ve geri döndürülemez bir yapısal zemine oturtmayı amaçlamaktadır.

b. ABD-Suudi Hava Saldırıları

Şubat 2026'da tırmanan ve etkisini sürdüren bölgesel çatışmalar kapsamında, temmuz ayı sonlarında paramiliter unsurlara yönelik düzenlenen ABD-Suudi ortak hava saldırıları¹² Başbakan'ın uzun vadeli kurumsal stratejisini olumsuz yönde etkilemiştir. Zira sahadaki milis güçlerin doğrudan müdahalelerle hedef alınması, bu yapıları radikalleştirerek silahların Eylül 2026 sonuna kadar devlet tekeline alınması taahhüdünü¹³ tehlikeye sokmuştur. Dış aktörlerin bu müdahalesi, milislerin devlet içi mali damarlarının kesilmesiyle hedeflenen kontrollü zayıflatma sürecini, denetimsiz bir sıcak çatışma zeminine sürüklenme riski taşımaktadır. Nitekim ortaya çıkan beklenmedik askeri gerilim, Başbakan el-Zeydi'yi temel stratejik dengeleri gözetmek adına planlanan Riyad ziyaretini iptal etmeye ve Haşdi Şabi'ye resmî taziye sunmaya mecbur bırakmıştır.¹⁴ Yaşanan bu kriz, salt ekonomik ve bürokratik araçlara dayanan silahsızlandırma vizyonunun sahadaki sert güvenlik dinamiklerine ve dış aktörlerin öngörülemez askeri operasyonlarına karşı ne derece kırılğan olduğunu gözler önüne sermektedir.

c. İran Etkisi

İran, ABD ve İsrail'le girdiği savaşta güç kaybetmiş ve Irak'taki seçimlerin ardından desteklediği Nuri el-Maliki'nin yerine el-Zeydi başbakan olmuş olsa da yukarıda belirtilen Şii silahlı gruplar ve dolayısıyla Irak siyaseti üzerindeki güçlü etkisini sürdürmektedir. İran'ın Devrim Muhafızları Ordusu'na bağlı Kudüs Gücü aracılığıyla Irak'ta sürdürdüğü mali ve siyasi nüfuz, Başbakan el-Zeydi'nin kararlarını etkileyebilecek ölçüde güçlüdür. Nitekim silahlı gruplar tablosunda el-Zeydi'nin silahsızlandırma çabalarına direnen Bedir Örgütü ve Ketaib Hizbullah, doğrudan İran güdümündeki oluşumlardır. El-Zeydi'nin operasyonlarda anlamlı düzeyde bir başarı elde edebilmesi için yapacağı hamlelerde İran'ın taleplerini dengelemesi gerekecektir.

SONUÇ VE SENARYOLAR: STRATEJİNİN GELECEĞİ

Başbakan Ali el-Zeydi'nin benimsediği silahsızlandırma stratejisi, Irak'ta paramiliter hâkimiyetle mücadelede radikal bir yöntem değişimine işaret etmektedir. Kendisinden önceki başbakanların aksine el-Zeydi, Haşdi Şabi krizini bürokratik ve mali bir zemin üzerinden yeniden tanımlamış, Petrol Bakanlığı merkezli tasfiyeler ve alternatif boru hattı projeleriyle yapısal bir abluka başlatmıştır. Ancak Temmuz 2026'daki ABD-Suudi hava harekâtı sonrasında taviz vermek durumunda kalması ve milislerin Çin yatırımları üzerinden yeni rant alanları üretme potansiyeli, bu istisnai stratejinin hem bölgesel dış şoklara hem de Irak siyasetinin geleneksel dengelerine karşı kırılğanlığını koruduğunu göstermektedir.

¹² Al Jazeera. 2026. "Iraqi armed groups condemn 'dangerous escalation' after US Saudi strikes." Erişim tarihi Temmuz 29, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2026/7/29/saudi-arabia-us-carry-out-strikes-on-iran-backed-groups-in-iraq>

¹³ Iraqi News. 2026. "Iraqi PM cancels trip to Saudi Arabia amid security escalation." Erişim tarihi Temmuz 29, 2026. <https://www.iraqinews.com/iraqi/iraqi-pm-cancels-trip-to-saudi-arabia-amid-security-escalation/>

¹⁴ Shafaq News. 2026. "Al-Zaidi to honor PMF families after US-Saudi strikes." Erişim tarihi Temmuz 29, 2026. <https://shafaq.com/en/Security/Al-Zaidi-to-honor-PMF-families-after-US-Saudi-strikes>

Doğrudan cepheleşmeden kaçınarak idari kanallardan ilerleyen bu tasfiye politikasının geleceği, kurumsal kararlılık ile sahadaki dinamikler arasındaki dengeye bağlı olarak iki temel senaryo etrafında toplanabilir. Bu senaryolar şunlardır:

- **Kurumsal Başarı Senaryosu:** Petrol Bakanlığı operasyonlarıyla başlatılan mali ve idari kuşatmanın kararlılıkla sürdürüldüğü bu olasılıkta, milis ağlarının kamu kaynaklarına erişimi kalıcı olarak kesilir. Devlet otoritesinin kurumsal kapasitesi güçlenirken silahlı gruplar, bürokrasi ve güvenlik mimarisindeki hibrit ağırlıklarını yitirerek kademeli biçimde yasal çerçeveye entegre olmaya mecbur kalır.
- **Yapısal Direnç ve Başarısızlık Senaryosu:** Dış askeri şokların yarattığı baskı, iç siyasi kutuplaşma ve milislerin Çin altyapı projeleri ile sınır kaçakçılığı üzerinden alternatif finansman modelleri geliştirmesi durumunda bu senaryo devreye girer. El-Zeydi hükümetinin idari ablukası kırılır; tasfiye süreci akamete uğrayarak paramiliter aktörlerin sahadaki özerk ve silahlı varlığı tahkim edilir.

Tasfiyelerin başarılı görünmesine rağmen milislerin bürokrasi içine gizlenerek veya gayriresmî ağlara kayarak varlıklarını sürdürmesi, kazanımları yalnızca şeklî bir dönüşümle sınırlı bırakabilir. Bu nedenle el-Zeydi'nin başlattığı mücadelenin kalıcı bir kurumsal başarıya mı dönüşeceği, yoksa Irak'ın geleneksel güç dengeleri içinde eriyerek salt bürokratik bir safha olarak mı kalacağı, reformların derinliği kadar bölgesel şoklara karşı gösterilecek dirence bağlıdır.